विजयाभिनन्दनादयस्तयो भविष्यन्ति । तथा हि कलौ षट् शककर्त्तारः तल्लक्षणादि ज्योतिर्वि० १०अ० उक्तं यथा "कलौ भविष्यन्त्यथ भारतावनौ महीभुजो बाहुमृतोऽप्यनेकशः । शकास्तथैषामभिषेचनादिकं हितं सदोदीरितकालसाधितम् । धराधिभूर्भिल्लशकादिजातिजस्तदासनस्थोऽभिजनैर्नमस्कृतः । स्तुतः स राजाधिजनैः प्रतिष्ठितो न मन्त्रभेदाद्यभिषेचनोचितः । निहन्ति यो भूतलमण्डले शकान् सपञ्चकोट्यब्जदलप्रमान् कलौ । स राजपुत्रः शककारको भवेत् नृपाधिराज्ये ह्युतशाककर्त्तृहा" । (तत्र शककारकस्य विक्रमादित्यस्य हननात् शालिवाहनस्य शककर्त्तृत्वम्) "युधिष्ठिरो विक्रमशालिवाहनौ नराधिनाथौ विजयाभिनन्दनः । इमेऽनु नागार्जुनमेदिनीविभुर्बलिः क्रमात् षट् शककारकाः कलौ" । तत्प्रवृत्तिकालांस्तत्राह "युधिष्ठिरात् वेदयुगाम्बराग्नयः (३०४४) कलम्बविश्वे (१३५) ऽभ्रखखाष्टभूमयः १८००० । ततोऽयुतं १०००० लक्षचतुष्टयं क्रमात् धरादृगष्टाविति (८२१) शाकवत्सराः । युधिष्ठिरोऽभूद्भुवि हस्तिनापुरे तथोज्जयिन्यां पुरि विक्रमाह्वयः । शालेयभूमीभृति शालिवाहनः सुचित्रकूटे विजयाभिनन्दनः । नागार्जुनो रोहितके क्षितौ बलिर्भविष्यतीन्द्रो भृगुकच्छपत्तने । कृतप्रवृत्तिस्तदनन्तरं भवेत्तदा भविष्यन्त्यवनीभृतोऽर्कतः" । अत्र युधिष्ठिरात् प्राक् कलौ शककर्त्त्रन्तराभावात् कलियुगारम्भकालादेव तस्य शककाल उक्तः वराहसंहितायां १३ अ० तु तद्राज्यावधित एव तच्छककाल इत्यभिप्रायेण "आसन् मघासु मुनयः शासति पृथ्वीं युधिष्ठिरे नृपतौ । षड्द्विकपञ्चद्वियुतः (२५२६) शककालस्तस्य राज्ञश्च" तेन कलेः (५१८) वर्षेषु गतेषु युधिष्ठिरस्य राज्यप्रवृत्तिः । षट् कर्त्तृवत्सरसमष्टिश्च

युधि०	३०४४ ।
विक्र०	१३५
शालि०	१८०००
विजया०	१००००
नागा०	४०००००
बलि०	८२१
	३३२०००

इति न कलिमानसंख्याविरोधः अतएव ज्योतिर्विदाभरणशेषे ग्रन्थकृतैव "वर्षैः सिन्धुरदर्शनाम्बरगणैर्याते कलौ सम्मितैः" इति कलियुगस्यैव ३०६८ वर्षेषु गतेषु ग्रन्थकरणमुक्तम् ।

शकट पु० न० शक–अटन् । १यानभेदे (गाड़ि) अमरः । २असुराधिष्ठिते नन्दानयस्थे शकटविशेषे शकटभञ्जनः कृष्णः । ३द्विसहस्रपलपरिमाणे हेमच० । स्वल्पार्थे ङीप् । क्षुद्रशकटे स्वार्थे क । शकटिका तत्रैव स्त्री ।

शकटहन् पु० शकटमसुराधिष्ठितशकटभेदं हतवान् हन–भूते क्विप् । श्रीकृष्णे तत्कथा हरिवं० ६२अ० ।

शकटाह्वा स्त्री शकटाकारत्वात् तदाह्वा यस्याः । रोहिणीनक्षत्रे तस्याः शकटाकारचतुस्तारात्मकत्वेन तथात्वम् ।

शकन्धु पु० ६त० शकन्ध्वा० । परनिघातः शकानां कूपे ।

शकल पु० न० शक–कलक् । १खण्डे २एकभागे । ३त्वचि ४वल्कले मेदि० ५शल्के (आँस) च न० ।

शकलिन् पु० शकलं शल्कमस्यास्ति इनि । मत्स्ये अमरः ।

शकाब्द पु० शककर्त्तृनृपसंबन्धी अब्दः । १शकप्रवर्त्तकनृपराज्यावधिवत्सरे २तत्संख्यायाञ्च ।

शकार पु० "मदमूर्खताभिमानी दुष्कुलतैश्वर्य्यसंयुक्तः । सोऽयमनूढाभ्राता राज्ञः श्यालः शकार उद्दिष्टः" सा०द० उक्तलक्षणे १राज्ञोऽनूढभार्य्याभ्रातरि । श+स्वरूपे–कार । शस्वरूपे २वर्णे च ।

शकारि पु० शकानां म्लेच्छजातिभेदानामरिः । विक्रमादित्ये

शकुन न० शक–उनन् । १शुभाशुभसूचकनिमित्ते–बाहुस्पन्दनकाकादिदर्शनादौ । दुःशकुनशब्दे ३६१पृ० दृश्यम् २पक्षिमात्रे ३पक्षिभेदे गृध्रे च पुंस्त्री० मेदि० ।

शकुनज्ञ त्रि० शकुनं जानाति ज्ञा–क । १निमित्ताभिज्ञे २ज्येष्ठ्यां स्त्री त्रिका० ।

शकुनि पु० शक–उनि । १पक्षिमात्रे अमरः । २चिल्लपक्षिणि हेमच० । ३सुबलराजपुत्रे दुर्य्योधनमातुले च । ३श्यामापक्षिणि स्त्री ङीप् राजनि० । ४ववादिषु करणभेदे पु० ५दुःसहनृपपुत्रे पु० मार्कण्डेयपु० । विकृतिनृपपुत्रभेदे पु० वह्निपु० ।

शकुनिप्रपा स्त्री० ६त० । पक्षिणां पानीयशालायाम् हारा० ।

शकुन्त पु० शक–उन्त । १पक्षिमात्रे । २भासपक्षिणि ३कीटभेदे च मेदि० ।

शकुन्तला स्त्री० शकुन्तैः लायते ला–घञर्थे–क । मेनकागर्भजातायां विश्वामित्रसुतायाम् सा च जातमात्रा मात्रोत्सृष्टा शकुन्तलालिता पश्चात् कण्वमुनिना प्रतिपालिता दुष्मन्तनृपेण गान्धर्वविधिना व्यूढेति "निर्जने तु वने यस्मात् शकुन्तैः परिपालिताः । शकुन्तलेति नामास्याः कृतं चापि ततो मया" भा० आ० ७२अ० । शकुन्तलामधिकृत्य कृतो ग्रन्थः । अण् आख्यायिकायां तस्य वा लुक् । कालिदासप्रणीते शकुन्तलाधिकारेण कृते २नाटकभेदे च अणोऽल्कि तु शाकुन्तल तत्रार्थे न० ।